

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА
ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
(м. Рівне, Україна)
ЛЬВІВСЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
(м. Львів, Україна)
ПОЛОЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
(м. Новополоцьк, Білорусь)
УНІВЕРСИТЕТ НАЦІОНАЛЬНОГО ТА СВІТОВОГО
ГОСПОДАРСТВА
(м. Софія, Республіка Болгарія)
ВИЩА ШКОЛА ЕКОНОМІКИ
(м. Прага, Чеська Республіка)
МОЛДАВСЬКА ЕКОНОМІЧНА АКАДЕМІЯ
(м. Кишинів, Республіка Молдова)

Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції

**«ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ
ТА АНАЛІЗУ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ»**

23 травня 2019 р.

ХАРКІВ 2019

підприємств. При цьому недоцільно і неможливо поділяти ці фактори на основні та другорядні. Кожен з них може як забезпечити високий рівень прибутку, так і спричинити істотні збитки. Дослідження питань щодо формування та обліку фінансових результатів діяльності є досить актуальними і багато в чому їх вирішення вплине на зміцнення економічного стану підприємства.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 25.02.2000 № 39 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00>

3. Власова Н. О. Ефективність формування фінансових результатів роздрібної торгівлі: монографія / Н. Власова, І. Мелушова. – Харків: Харківський державний університет харчування та торгівлі, 2008. – 259 с.

Фещук М.

аспірант 2-го року навчання

Цимбалістий О.

аспірант 2-го року навчання

Шевчук С.

аспірант 1-го року навчання

наук. кер. – д.е.н., професор Бруханський Р.Ф.

Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ІНЖИНІРИНГ У СИСТЕМІ ОБЛІКОВИХ ЗНАНЬ

Концептуальною метою застосування бухгалтерського інжинірингу є розробка нової або модернізація існуючої обліково-інформаційної технології, яка повинна забезпечити якісне генерування облікової інформації стратегічного характеру й загалом підвищити ефективність функціонування облікової системи, посилити її адекватність зростаючим потребам користувачів. Основною причиною доцільності застосування інжинірингу в системі бухгалтерському обліку є здатність формування на його основі ефективної системи обліково-аналітичного забезпечення стратегічного менеджменту, спроможної підвищити ефективність управління наявними операціями і бізнес-процесами, ідентифікувати загрози та ризики внутрішнього й зовнішнього середовища.

Бухгалтерський інжиніринг можна трактувати в якості одного із видів фінансового інжинірингу, який визначається сучасними дослідниками як проектування, розробка і реалізація інноваційних фінансових інструментів і процесів, а також творчий пошук нових підходів до вирішення проблем в сфері фінансів [4, с. 33]. Зокрема, Дж. Маршалл та В. Бансал [4, с. 95] наголошують на необхідності включення до складу робочих фінансово-інженерних груп бухгалтерів корпорацій і спеціалістів з оподаткування, що є свідченням поширення практики бухгалтерської інженерії в американських корпораціях.

Бухгалтерський інжиніринг передбачає застосування інноваційних і творчих підходів до удосконалення фінансового обліку як інформаційної технології, що забезпечує надання інформації для прийняття управлінських рішень, використання якого дозволяє одержати якісний стрибок в функціонуванні такої технології.

Як окремий універсальний напрям трансформації облікової технології та побудови більш ефективної системи організації облікової служби на підприємстві бухгалтерський інжиніринг сформувався на початку ХХІ ст. З певним припущенням можна констатувати, що до моменту виникнення журнальної форми обліку, реалізованої в комп'ютерному середовищі, процес розробки нових і удосконалення існуючих на той час форм ведення обліку фактично і був тривалим процесом бухгалтерського інжинірингу. Однак, перші ознаки і приклади його зародження в тій формі, в якій ми можемо бачити його сьогодні, з'явилися в ще середині ХХ-го ст., що, було пов'язано з широким застосуванням методики складання похідних балансових звітів.

Першим використанням в управлінні ресурсами та організації контролю системи похідних балансових звітів, як зазначає О. Аксьонова, реалізував Т. Лімперг, створивши концепцію вартості, яка могла застосовуватися в умовах ведення бізнесу в якості альтернативи панівним концепціям суб'єктивної вартості, що базувалися на індивідуальних перевагах і оцінках корисності. Він заснував свою концепцію вартості на дефініції гіпотетичного вибуття: вартість активів може бути визначена шляхом вирахування збитків підприємства, коли воно позбавиться від цих активів [1, с. 107].

На думку В. Жука застосування бухгалтерського інжинірингу розпочалося у 70-ті роки ХХ століття із застосуванням в ФРН автоматизованих нульових балансів. На сьогодні фахівці ідентифікують близько 100 видів інструментів бухгалтерського інжинірингу, що характеризуються використанням математичного апарату, специфічного програмного забезпечення, структурованих планів рахунків, різних видів балансів, п'ятивимірних систем замість двох і т.п. [3, с. 52].

У сучасній економічній системі застосування бухгалтерського інжинірингу набуло значного поширення при побудові стратегічно орієнтованих управлінських облікових систем. Посилена увага науковців приділена дослідженню теоретико-методичних засад його використання в обліковій практиці й аналізу розвитку інструментів бухгалтерського інжинірингу, що використовується в фінансовому, управлінському та стратегічному обліку.

Принциповою особливістю інструментів бухгалтерського інжинірингу є складання бухгалтерських проводок за укрупненими агрегатами, якими можуть виступати розділи структурованого плану рахунків, бухгалтерського балансу, інших балансів (розподільчого, ліквідаційного, прогнозного та ін.), мега-рахунки тощо з метою акцентування уваги на агрегованих і дезагрегованих показниках вартості власного капіталу.

М. Шумейко запропонував поняття «інжинірингова архітектура», яка включає систему інструментів бухгалтерського інжинірингу: похідні балансові звіти й інші комп'ютерні програми (субстанційні, хеджовані, інтегрованого ризику, моніторингові, соціальні, синергетичні, реорганізаційні, мережеві, ситуаційні, актуарні, субсидіарні, інвестиційні, фрактальні, ситуаційні, стратегічні, семантичні, венчурні, інноваційні тощо) [6, с. 74]. У результаті систематизації й узагальнення напрацювань у сфері бухгалтерського інжинірингу В. Ткачем і М. Шумейко була розроблена інжинірингова теорія бухгалтерського обліку з власним предметом (майно, елементи затрат, джерела і статті калькуляції) й об'єктами (чисті активи та чисті пасиви), інжиніринговим методом обліку. На думку авторів формування інжинірингової теорії відповідає потребам сингулярного управління, виникнення якого пов'язано з появою світової фінансової кризи на початку ХХІ-го століття [5, с. 83].

На сьогодні дослідниками запропоновано такі варіанти здійснення інжинірингових записів: трансформаційні бухгалтерські проведення (І. Богатая); фрактальні бухгалтерські записи (Л. Лілеєва); субстанційні записи (Ю. Ільштейн); записи за економічними ситуаціями (О. Русина); стратегічні балансові проведення (О. Щемелєв); імунізаційні балансові проведення (Л. Кузнецова, Ю. Денисевич); проведення щодо відображення ризикових активів (Е. Архіпов); хеджовані записи (Е. Архіпов); відображення фактів господарського життя з врахуванням впливу факторів макро- і мікросередовища (Є. Євстаф'єва); стратегічні агреговані проведення за фракталами (Т. Графова) [7, с. 21].

Кожен із представлених варіантів може бути використаний для одержання облікової інформації стратегічного характеру у вигляді відповідного похідного балансового звіту. Наприклад, якщо для здійснення вибору із існуючих стратегічних альтернатив необхідно провести порівняння в контексті можливості виникнення стратегічних ризиків, то в даному випадку доцільно використовувати імунізаційні і хеджовані проведення та проведення щодо відображення ризикових активів, що дозволить сформулювати три різних види похідних балансових звітів для кожної зі стратегічних альтернатив та прийняти в підсумку стратегічне рішення на основі аналізу одержаних показників з кожного звіту (наприклад, хеджованих чистих активів, імунізованих чистих активів, чистих ризикових активів тощо).

За результатами моніторингу профільних наукових праць можна виділити два основних підходи до розуміння сутності бухгалтерського інжинірингу:

1. У вузькому розумінні бухгалтерський інжиніринг розглядається окремими авторами (наприклад, О. Аксьонова [1, с. 108-109]) як система похідних балансових звітів, які використовуються для забезпечення управління платоспроможністю, власністю, резервною системою, ризиками. Похідні балансові звіти можуть використовуватись в якості основного джерела інформації для стратегічного управління економічними процесами і ресурсним потенціалом підприємства. Однак, таке звужене розуміння бухгалтерського інжинірингу залишає поза увагою порядок змістовного наповнення таких звітів, опис і обґрунтування методів і технік, які використовуються для наповнення показників похідних балансових звітів обліковою інформацією стратегічного характеру.

2. У широкому розумінні бухгалтерський інжиніринг доцільно ідентифікувати як концепцію розробки та впровадження обліково-інформаційних систем, побудованих на основі використання інжинірингової архітектури – набору інжинірингових інструментів, які стосуються всіх стадій облікового процесу і включають облікові агрегати, структурований план рахунків, коригуючі, інжинірингові, стратегічні та гіпотетичні бухгалтерські записи, похідні балансові звіти. На думку Р. Бруханського, бухгалтерський інжиніринг є одним із методів, що може бути використаний для побудови стратегічно орієнтованої системи фінансового обліку, оскільки дозволяє розробити новітню інформаційну технологію для формування облікової інформації, яка забезпечуватиме процес формування, розробки, реалізації і контролю стратегії підприємства [7, с. 21].

Система інжинірингового фінансового обліку є надбудовою до системи фінансового обліку. На відміну від останнього, що передбачає складання стандартизованих форм фінансової звітності, інжиніринговий облік забезпечує складання інжинірингових й похідних форм звітності залежно від обраного варіанта здійснення інжинірингових операцій відповідно до запитів зацікавлених користувачів в обліковій інформації [2, с. 176].

Основними характерними особливостями інжинірингового обліку є: 1) неможливість функціонування без початкового оператора, зокрема бухгалтерського балансу; 2) використання нових розрізів для кваліфікації групування фактів господарського життя шляхом застосування структурованих планів рахунків; 3) використання системи початкових та кінцевих бухгалтерських агрегатів (чистих активів і чистих пасивів), а також агрегованих господарських операцій для зменшення трудомісткості облікових інжинірингових процедур; 4) обов'язкове використання інформаційно-комп'ютерних технологій як організаційно-технологічної основи реалізації бухгалтерського інжинірингу на практиці; 5) застосування різних видів оцінок залежно від потреб користувачів інжинірингової звітності; 6) використання інжинірингових та гіпотетичних господарських операцій, що передбачає розширення предмета бухгалтерського обліку в просторі (зовнішнє середовище) та в часі (майбутнє); 7) формування похідних балансових звітів різних видів; 8) орієнтація на потреби стратегічного управління та під конкретні цілі і запити управлінського персоналу.

Надалі у наукових пошуках необхідним є обґрунтування доцільності застосування конкретних інструментів бухгалтерського інжинірингу при розробці стратегічно орієнтованої системи обліку та їх адаптація до потреб стратегічного менеджменту.

Список використаних джерел

1. Аксенова Е.А. Бухгалтерский инжиниринг в управлении ресурсами и экономикой предприятия. Российское предпринимательство. 2011. № 2, Вып. 2 (178). С. 107-112.
2. Бруханський Р. Ф. Облік і аналіз у системі стратегічного менеджменту аграрного підприємництва : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2014. 384 с.
3. Жук В. М. Бухгалтерський інжиніринг. Зростання ролі бухгалтерського обліку в сучасній економіці: збірник тез та доповідей I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (21 лютого 2013 р.; м. Київ) / Відпов. за вип. Б. В. Мельничук. К.: ТОВ "Всеукраїнський інститут права і оцінки", 2013. С.51-54.
4. Маршалл Джон Ф., Бансал Випул К. Финансовая инженерия: Полное руководство по финансовым нововведениям: Пер. с англ. М.: ИНФРА-М, 1998. 784 с.
5. Ткач В. И., Шумейко М. В. Инжиниринговая теория бухгалтерского учета: Квалиметрический учебник. Азов: ООО "АзовПечать", 2013. 460 с.
6. Шумейко М. В. Концепция инструментов бухгалтерского инжиниринга. Terra Economicus. 2012. Том. 10, №1. С. 72-77.
7. Brukhanskyi R. F. The process of intellectualization of strategic financial accounting on the basis of accounting engineering. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2016. Випуск 2. С. 18-24.

Хомиш П. Я.

д.е.н, професор

Тернопільський національний технічний

університет ім. Івана Пулюя

м. Тернопіль

ОБЛІК І ЗВІТНІСТЬ НА ТЛІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Теперішній стан української економіки зумовлює гостру необхідність її інтеграції в світову, позаяк у ХХІ ст. виявилось, що успадковані з минулого відсталі технології виробництва призвели до неконкурентоздатності вітчизняної промислової й аграрної продукції, перетворивши ці галузі в напівфабрикатно-сировинний придаток розвинутих країн. У той час, як у промисловості наростає деіндустріалізація [3] й перехід на поставки за рубіж, замість обладнання, станків і машин необробленого металу. В сільському господарстві відбулася катастрофічна розбалансованість рослинництва й тваринництва внаслідок гіпертрофованого зростання експорту кормового зерна. Що приносить надприбутки олігархам і власникам агрохолдингів, але мало що дає робітникам і селянам, змушуючи їх тим самим шукати роботу за кордоном.

Відтак очевидно, що навіть розміщення в Україні порівняно простого виробництва, як-от випуск комплектів електропроводки до автомобілів, що забезпечується низькооплачуваною працею українських робітників, видається неабияким досягненням інновативного розвитку, попри те, що таким чином, як резонно зауважують автори однієї статті, лише "продовжуємо заговорювати інноваційний розвиток" [1].

Однак, на жаль, наразі доводиться вдовольнитися й цим, оскільки коштів для повторення економічного дива, як це відбулося в повоєнній Німеччині, в нас немає, а зарубіжні інвестори не квапляться витратити валюту на оснащення будівель вітчизняних фабрик і заводів технологічним обладнанням п'ятого-шостого укладів. Хоча саме це архіважливо нині, коли в Україні за словами В. Гейця, "знову настав час починати все з початку"[2]. Тому слід усунути ті причини, які заважають розвивати передусім вітчизняну промисловість, не дивлячись на достатню кількість робітників, які могли би працювати на